

Uusu-uusu A Pol Hurula'aa Hunie Mo Epesas

?A tei ni e uusue uusu-uusu ienini?

A Pol Hurula'aa ni e uusue uusu-uusu ienini.

?E uusue uusu-uusu ienini hunie kira tei?

A Pol e uusu-uusu hunie kira hiiwalaimoli oto wau aana huilume paine i Epesas, nge e ne'ie na'ohai huilume paine aana po'o ni henue i Esia i laona aalahanga ni Rom. I Epesas ngaeta huilume to'o-to'o, na mwala oto hunge kire ii'o aana. A Pol e sai lae oto wau aana mo maholo ko lae pe'i taroha'inie Tataroha Diana hunie mo Aapoloa Aaopa, mwala nge ikire nga mo Jiu ha'ike. (Leesie Palonga 18:1—21:1.) A Pol e ha'a-uusulire hunie e ro halisi, na urine ko ha'a-uuresie eetana nga soihaada'inge aana huilume paine ngeena. Soihaada'inge ngeena e ii'o diana taane hunie nga mo maholo, ta'e lae-lae a Jisas e ere ha'apasulire lo'u aana Haata'inge 2:1-7. Si'iri, huilume paine ngeena e ii'o i laona aalahanga ni Taki.

?Nga taa e rau-reu maholo e uusue uusu-uusu ienini?

Ola mala e oono aawalai helisi i purine a Jisas e hute, mo Rom kire aasie a Pol i laona nume ni ho'o aena aana ko laenga'inie Tataroha Diana. Oto uure mwaanie nume ni ho'o ngeena, a Pol e uusue uusu-uusu ienini hunie soihaada'inge i Epesas. A Pol e ka'a

uusue ike hunie kire ke lae mai pe'i-pe'ie,
ta'e e uusu-uusu mola huni ere luhesie lo'u
tolahana Kraes.

?E uusue uusu-uusu ienini huni taa?

Aahu'i ne'isaenga i manatana a Pol uri hunie
mo Epesas kire ke manata'inie mo to-
hungei ola nge a God e oala'i huni esui'i
i tehula'ana a Jisas Kraes. A Pol e unu
tahanga'inie uri a God ko sare tarakonie
ahutana mo ha'aholanga ingeie—mo iini
ta'au i Lengi na mo iini mei i aano—i
saana a Jisas, aena aana a Jisas nge kei
ha'ahaalue walu ola hunie kire ke diana
lo'u. Oto saena a Pol uri kire ke sai diana
aana oto liutaa a Kraes, na kire ke asu
diana mola nana.

?Nga taa ni mo pweu ni wala i laona uusu-uusu
ienini?

soihaada'inge, ladonga pe'ie a Kraes, nana-
manga, to'o-to'onga

?Nga taa ni mo eehu'i tatala i laona uusu-uusu
ienini?

Epesas 1:21-22

?Nga taa ni mo eehu'i ne'isaenga i laona uusu-
uusuu ienini?

Mei wala ni saediananga hunie mo Epesas
(1:1-2)

A Kraes e paine haahie ta'ena nga ola ni
welumalau.

(1:3—3:21)

Kie ke mani ne'ie ta'a-ta'a iinoni i lalo aana
Kraes.

(4:1-16)

Helelaka ke diana aana ikie mo iinoni a Kraes.
(4:17—5:20)

Kie ke ii'o ni ha'ama'unge hunikie hailiu i laona
mo uluhe ni iinoni ikie.

(5:21—6:20)

Mei wala ni saediananga ooreta

(6:21-24)

Mei Wala Ni Saediananga Hunie Mo Epesas

¹ Saediananga mwaanieu a Pol, iini nge a God maraana e lio hilisieu uri hunie ne ke ne'i hurula'aa nana a Jisas Kraes. No ko uusu-uusu weu huni'omu mo iinoni a God wau aana huilume i Epesas, nge omu ko lulu i sulie a Jisas Kraes to'ohuu na omu lado oto pe'ie. ² No ko eitanaie a God Aamaka na Aalaha ikie a Jisas Kraes uri hahu'ana manata-diananga na hanuelamanga ingeie ke ii'o pe'i'omu.

A God E Ha'adiana'akie I Tehula'ana A Jisas Kraes

³ Kie ke paalahea Aamana a Jisas Kraes Aalaha ikie, aana a God e ha'adiana'akie aana mo niinge ni Li'oa ingeie uure i Lengi i tehula'ana ii'orurunge ikie pe'ie a Jisas Kraes. ⁴ I na'o aana maholo a God e ka'a ha'aholaa ue walumalau, e lio hilisikie oto huni ne'i iinoni ingeie na huni ii'o ruru pe'ie a Kraes uri hunie kie ke ii'o maa'i na kie ke su'uri to'o aana nga mei ola aela i maana. ⁵ Aana a God e manata diana hunikie na e lio hilisikie oto wau i na'o hunie kie ke ne'i kalena i tehula'ana a Jisas Kraes. Na e tohungei to'ohie oto saena a God huni esuie urine. ⁶ Oto kie ke lahea God haahie niinge ingeie e manikulu'e nge e nii mwaakule aana hunikie i tehula'ana a Kalena, iini e tohungei manata diana hunie. ⁷ Na i tehula'ana a Kraes

e tapa oolisikie aana maelana, nge a God e ta'aasie no'one mo ooraha'aanga ikie. A Kraes e tohungēi ha'adiana'akie aana mo hahu'ei niinge diana ingeie ⁸ nge e sai nii peine aani oto hunikie. Oto i sulie saenanaunge na lio sai-olanga a God, ⁹ nge e haata'inie oala'inge ingeie oto hunikie. Wau i na'o, oala'inge ngeena e o'o'o mumuni mola, aana a God e lo'onga'i aakau oto aana mai na'o hunie uri a Kraes ke si ha'a-oaie. ¹⁰ Na ha'a-oala'inge a God ngeena ke si oa aana tohungēi maholo hunie, huni tarakonie mai i saana Kraes ta'e-ta'ena nga ola i laona ha'aholanga, ma'alana mo ola ta'au i Lengi na mo ola mai aano i leu. Na a Kraes oto kei peine haahi'i. ¹¹ Na lo'u, i tehula'ana a Kraes e lio hilisikie, nge kie ne'i iinoni oto ingeie. Na leune a God e asuie oto, mala oto ko esuie walu ola i sulie oala'inge na lo'onga'inge ingeie. ¹² Oto ne'isaenga a God hunie i'emeelu mo Jiu ka'u melu ke hola'i hiiwalaimoli aana a Kraes, na melu ke lahea manikuluha'ana God i na'ona walumalau. ¹³ Oto i'omu mo Aapoloa Aaopa no'one, omu ne'i iinoni a God aana maholo omu rongoa mei wala to'ohuu aana Tataroha Diana uri a God ko sare ha'a-uuri'omu. Omu hiiwalaimoli oto aana Kraes ni ngeena, na huni haata'inie uri a God oto e to'o aamiu, e niie Li'oa Maa'i nge e haiholota'inie oto huni'omu. ¹⁴ Aana kie to'o aana oto Li'oa Maa'i, kie sai diana aana uri kie kei to'o aana oto walu ola nge a God e haiholota'ini'i oto mai na'o huni nii'i naka. Aana e urine ka'u a God kei da no'one hunie kie ke tohungēi ii'o luheta'i oto to'ohuu pe'ie, na ahutana mwala ke lahea God, iini e hahu'ei diana liutaa.

A Pol E Aarenga'i Talana Mo

Epesas Hunie Kire Ke Saenanau

Aana Tolahana A God

¹⁵ Aena urinena, uure oto aana maholo nou rongoa uri omu hiiwalaimoli aana Aalaha ikie a Jisas, na uri omu tohungēi manata diana hunie mo iinoni a God, ¹⁶ nou ka'a pupu-longo ike huni paalaha God haahi'omu. Nou sai lo'onga'ini'omu mola tarau i laona mo aarenga'inge ineu. ¹⁷ Na no ko eitanaie a God nge ingeie hahu'ana Aamana Aalaha ikie a Jisas Kraes, uri a Li'oa Maa'i ke haata'inie mo ola i sulie a God huni'omu, na omu ke saenanau diana aani. ¹⁸ Nge no ko eitanaie a God hunie ke tahananē saemiu, hunie omu ke lio saie ta'ena nga ola diana nge e haiholota'i huni nii'i hunikie, mwala ingeie. Na kie ko maa'oohi susuto'o pe'i noruto'onga aana God hunie walu ola ngeena. ¹⁹ Na no ko eitanaie a God lo'u hunie omu ke lio saie no'one nanamanga paine ingeie nge ko esu i laona manataka, mo iini kie hiiwalaimoli aana. Nanamanga nge ko esu oto aana mauriha'aka, ²⁰ ka'u a God e asu aana maholo e ta'ea a Kraes hunie ke mauri eeliho'i lo'u mwaanie maenga na hunie ke ii'o aana na'ohai ii'o-ii'oha i pwalopwalona ta'au i Lengi. ²¹ A Kraes e ii'o oto ta'au i Lengi na e nanama oto liutaa aana ta'e-ta'ena nga aalaha, na mo aakalo, na mo inemauri, na mo li'oa aaela, na ta'ena nga iini nanama urine. A Kraes e nanama oto haahire mango-mango, mo iini aana walumalau ie na no'one aana walumalau kei lae ue mai. ²² Ta'e-ta'ena nga ola aana ha'aholanga kei ii'o i mamalutana

nanamanga a Kraes, na e asuie oto urine huni pe'ie soihaada'inge. ²³ Soihaada'inge oto sapena Kraes, na ingeie oto ko esuie soihaada'inge ke ne'i iinoni ha'ileku, mala a Kraes e asuie ta'ena nga ola aana ha'aholanga ke ne'i ola ha'ileku.

2

Kie Mauri Tararuru Pe'ie A Kraes

¹ Oto wau i na'o, omu ii'o mola mala uri omu mae oto, aena aana omu lae pe'i heitohea God na omu talei deu ta'ewau oto mola.

² Aana maholona, omu lae oto mola i sulie mo tolahai ola aela aana walumalau ienini. Omu lulu i sulie oto mola a Pwelu Eero-eero, nge ko aalaha haahie mo li'oa aela, na ko au'esu i laona saena ahutana mo iini kire ko hei-heitohea a God. ³ Oto wau i na'o, ahutaka kie mani o'o'o taane no'one mala mwala ngeena. Kie talei lae-lae oto mola i sulie saeka aani deu i sulilana nga taa sapeka na lo'onga'inge ikie e saeto'o aana. Oto e malisine mola uri a God ke ha'aloikie mala e sai esuie aana ta'ena nga iinoni. ⁴ Ta'e a God e aamasikie, na manata-diananga ingeie hunikie e tohungai peine liutaa. ⁵ Na aena mei olana maholo kie mae ka'u i tehula'ana mo heitohenga ikie, ingeie e si da kie ke mauri tararuru pe'ie a Kraes. Oto niinge a God mone e ha'a-uuri'omu, ⁶ na aena aana kie lado pe'ie a Jisas Kraes, a God e ta'ekie no'one pe'ie a Kraes hunie kie ke aalaha tararuru no'one pe'ie ta'au i Lengi. ⁷ A God e asuie leune urine hunie uri mwala nge kire kei lae mai puri, kire ke lio saie uri manatana e tohungai diana oto liutaa, aana kire kei leesie manata-diananga ingeie hunikie aana a

Jisas Kraes. ⁸ Aena aana maholo kie hiiwalaimoli aana a Jisas, a God mone e ha'a-uurikie, na e asuie mola urine aena aana a God ko ilenimwa'e huni deu diana aaka ma'alana kie ka'a malisine nga mei ola diana mwaanie. ⁹ Ha'a-uuringe ikie e ka'a rau ike i tehula'ana nga mei ola kie asuie aana a'aila'anga ikie maraaka. !Ha'ike! A God ni e nii mwaakule aana, mwaanie uri nga iini e tooha'inie maraana haahie. ¹⁰ Aana ikie mo iinoni aana soihaada'inge, ikie oto mo na'ohai ha'aholanga a God. E uusunge'inie mai a Jisas Kraes huni ha'ahaalukie, hunie kie ke asuie walu ola diana nge e oala'ini'i oto waite, hunie kie ke asui'i.

Ahutaka Kie Mani Ne'ie

E Ta'a-ta'a Iinoni Aana Kraes

¹¹ Waite, mo Jiu kire sai lio toli aamiu mo Aapoloa Aaopa na kire sai ere aelasi'omu uri i'omu mo pu'o. Kire ko ere aelasi'omu urine aena aana omu ka'a lae ike pe'i torihesi'o mala ikire kire sai esuie torihesi'onga aana mo mwela mwane ikire huni esuie ha'a-ara aana sapeda uri ikire mo iinoni a God. ¹² Na hola'ina'o i'omu mo pu'o to'ohuu taane, aana omu tohungai ha'ataulie a Kraes oto hiito'o, na i'omu ha'ike aana po'o ni iinoni nge a God e lio hilisie nana maraana. Aana maholona, omu ii'o mola po'oi sinaha mwaanie mo heiholota'inge nge a God e unu'i mei hunie mwala ingeie. Na omu ii'o oto mola mwaakule aana walumalau ienini, na omu ka'a to'o aana ike lo'u nga mei ola diana huni maa'ohie, na hule aana omu ka'a saie ike no'one a God. ¹³ Hola'ina'o, omu ii'o ha'ataulie

a God, ta'e a Kraes e mae honotamiu mala nga uuraa'inge, na urine e toole'omu oto mai i saana a God. ¹⁴ Aana a Kraes maraana oto e asuie hanuelamanga i matolana mo Jiu na mo Aapoloa Aaopa, na e asuie uri kire ke mani ne'ie ta'a-ta'a iinoni mola. E oho aasie oto para aani maelonga nge ko oopara aana e ro po'o ni iinoni. ¹⁵ Maenga ingeie e ha'amangoa oto tolaha ni lulu i sulilana ahutana mo Ha'atolanga mo Jiu. Na urine nge e si da hunie e ro taungei iinoni ngeena ke ne'ie ta'a-ta'a taungei iinoni haalu aani ii'o-rurunge ni henuelama pe'ie. ¹⁶ Maholo a Jisas e mae i lengine po'u-po'u, e ta'aasie oto maelonganga i matolana e ro pulitaa ngeena, na e ladoa e ro taungei iinoni ngeena aana e ta'a-ta'a mei sape na e toolera mai eeliho'i takoie a God. ¹⁷ Oto a Kraes e lae oto mai huni taroha'inie Tataroha Diana i sulie hanuelamanga hunie ta'ena nga iinoni, huni'omu mo Aapoloa Aaopa nge omu ii'o ha'ataulie a God, na no'one huni'emi mo Jiu nge emi ii'o kara'inie. ¹⁸ Na aena aana nga taa a Kraes e asuie, i'emi mo Jiu oto pe'i'omu mo Aapoloa Aaopa, kie sai meni lae oto mai i saana Aamaka mola aana nanamanga aana e ta'a-ta'a Li'oa.

¹⁹ Oto i'omu mo iini nge i'omu nga mo Jiu ha'ike, omu ka'a ne'i awataa ike lo'u mwaanie ngaeta hanue aaopa. !Ha'ike! Omu ne'ie oto e ta'a-ta'a komu ni iinoni a God, na omu ne'ie oto ngaeta mo iinoni aana uluhe ingeie. ²⁰ I'omu, omu urihana oto no'one nume a God ko esuie. Nume ngeena, mo hurula'aa na mo propet kire ne'i poo-poota aana, na a Jisas Kraes oto tohungana haususu aana. ²¹ Na a Kraes oto e

hele ma'uta'a aana ahutana nume ngeena loko-loko, na ko da nume ngeena ko si peine na ko ne'i nume maa'i nana Aalaha. ²² Aena aana omu ii'o ruru oto pe'ie a Kraes, a God e asuie oto hunie omu ke ii'o ruru pe'ie ahutana mo iinoni kire hiiwalaimoli aana a Kraes, na omu meni ne'ie ngaeta nume maa'i nge Li'oa Maa'i a God e ii'o aana.

3

Asunge A Pol Huni Pe'ie

Mo Aapoloa Aaopa

¹ Aena mei olana, nge ineu a Pol nou ii'o oto i nume ni ho'o ie, aena aana ineu iinoni a Jisas Kraes na nou esu talamiu mo iini nge i'omu nga mo Jiu ha'ike. ² Sa'a mola omu rongoa taane oto uri i laona aamasinge a God, e niie mei esunge ngeena hunieu uri hunie ne ke pe'i'omu aana. ³ Iau, omu saie oto, aana nou kele uusu-uusu ka'u oto i sulie i laona uusu-uusu ienini. Oto waite mei oala'inge a God e o'o'o mumuni, ta'e e haata'inie oto aaku uri hunie ne ke saie. ⁴ Na mala uri omu kei saai kohie lo'u uusu-uusu ienini, nge omu kei lio saie mola uri nou sai diana aana mei oala'inge a Kraes nge e o'o'o mumuni ka'u waite. ⁵ Uure oto mai na'o, a God e ka'a unu-unue ike mei oala'inge nge e ii'o mumuni ngeena oodoie mwala. Ta'e maholo ienini, Li'oa Maa'i a God e haata'inie oto mei olana aana mo hurula'aa maa'i na mo propet maa'i ingeie. ⁶ Mei oala'inge mumuni ngeena e unue uri i'omu mo Aapoloa Aaopa nge i'omu nga mo Jiu ha'ike, omu sai ne'ie ta'a-ta'a komu

na e ta'a-ta'a mei sape pe'i'emi mo Jiu, aana omu hiiwalaimoli no'one aana Tataroha Diana. Na urine nga taa nge a God e haiholota'inie uri kei niie mai huni'emi i tehula'ana a Jisas Kraes, i'omu omu kei to'o aana no'one.

⁷ Oto aena aana hahu'ana manata-diananga paine a God hunieu mone, nge e niie nana-manga ingeie hunieu hunie uri ne ke taroha'inie Tataroha Diana mala iinoni eu'esu ingeie.

⁸ Ma'alana uri nou mwai-mwei lo'u mwaanie ahutana mwala a God, a God e tohungēi diana oto hunieu, hule aana e niie mei esunge ngeena hunieu. E uusunge'inieu weu i saana mwala nge ikire nga mo Jiu ha'ike, huni taroha'inie Tataroha Diana i sulie mo tohungēi ola diana nge a Kraes e nii'i hunikie—mo ola nge kire diana oto liutaa mwaanie ta'ena nga ola kie sai lo'onga'ini'i. ⁹ Na iini nge e ha'aholaa walu ola, e asuie uri hunie ne ke pe'ie ahutana mwala hunie kire ke lio saie lo'onga'inge a God i sulie mei oala'inge ingeie ngeena nge e ii'o mumuni. ¹⁰ Na a God e asuie oto urine aana maholo ienini hunie soihaada'inge ke si haata'inie ta'e-ta'ena nga lo'onga'inge diana a God hunie mo ensel na mo li'oa na mo aakalo na ta'ena nga iini nanama urine. ¹¹ A God e asuie oto mei olana i sulie oala'inge ingeie uure oto mai na'o, na e ha'a-oaie leune oto aana asunge Aalaha ikie a Jisas Kraes. ¹² Aena aana kie hiiwalaimoli oto aana, na kie lado oto pe'ie, saeka e susu oto na kie sa'a ma'ute'inie ike lo'u laenga mai saana God. ¹³ Oto no ko sare ere ha'asusu'omu mola mwaanie omu aakohe aana maholo omu ko leesie uri no ko sapesalu haahi'omu, aana no ko esuie urine uri hunie omu ke ii'o ni menikulu'e

ta'au i Lengi ni ngeena.

Hahu'ana Manata-diananga A Kraes Hunikie E Liue Saenanaunge Mo Iinoni

¹⁴ Maholo no ko aamasito'o aana saenanaunge a God e paine oto urine, no ko pouruuru i na'ona aani ha'ama'unge na no ko eitanaie a God Aamaka, ¹⁵ nge e niie mauringe hunie ta'ena nga ola ta'au i Lengi na mai aano i leu. ¹⁶ No ko eitanaie a God nge e tohungei menikulu'e na e nanama oto liutaa, uri hunie Li'oa ingeie ke niie mai nanamanga huni'omu, hunie omu ke a'aila'a i laona saemiu, ¹⁷ na hunie a Kraes ke ii'o susu i laona manatamiu aani hiiwalaimolinge aana. No ko eitanai talamiu uri manata-diananga a Kraes huni'omu ke ne'i imi-imine mauringe i'omu hunie omu ke uure ma'uta'a. ¹⁸ Na no ko eitanaie a God hunie uri ahutemi loko-loko pe'ie ahutana mo iinoni a God, omu ke mani to'o aana nanamanga huni sai diana aana manata-diananga a Kraes, uri e tohungei peine, na e tohungei tewa, na e lae i lengi oto hiito'o, na e tohungei kokoro. ¹⁹ Nga iini e sa'a sai diana aana ike ahutana walu ola i sulie manata-diananga a Kraes hunie, ta'e no ko eitanai talamiu uri omu ke sai diana aana manata-diananga a Kraes huni'omu. Urine nge omu kei honu aana nanamanga na tolahana a God. ²⁰ Pe'ie nanamanga a God i lalo aaka, a God e sai esuie walu ola e liutaa lo'u aana ta'ena nga ola kie sai sukaa wa lo'onga'inie. ²¹ Oto no ko eitanai uri mwala ke ha'amanikulu'aa God haahie soihaada'inge ingeie na aena aana a Jisas Kraes oto di, oto di. Ke urine oto.

4

Soihaada'inge E Ii'o Ruru To'ohuu Aena Aana A Kraes

¹ Ineu mwane nge nou ii'o i laona nume ni ho'o haahie uri no ko esu nana Aalaha, no ko unue oto huni'omu uuri. Omu ke ii'o oodota'i i sulie tolahai iinoni nge e malisine mo iini nge a God e soire hunie kire ke ne'ie mo iinoni ingeie.

² Omu ke ha'amwai-mwei'a'omu tarau, na omu ke toli rako pe'ie mwala. Omu ke saemamae mola, na omu ke haata'inie manata-diananga i'omu huni'omu heiliu aani sae'aasilana nga moi taa kire dau hu'isi'omu eeni. ³ Omu ke asu a'aila'a aani eri'apasilana mola uri omu ke mani ne'ie mola ta'a-ta'a mei sae, oto mala Li'oa Maa'i e asuie ka'u eemi uoto aana maholo e niie hanuelamanga huni'omu uri hunie omu ke ii'o ruru diana. ⁴ Ikie ta'a-ta'a mei sape mola, na kie mani to'o aana mola ta'a-ta'a Li'oa Maa'i i lalo aaka, na kie ko meni maa'oohi susuto'o mola hunie ta'a-ta'a haiholota'inge, nge a God e haiholota'inie hunie ahutaka maholo e soikie mai i saana. ⁵ Kie mani to'o aana mola e ta'a-ta'a Aalaha, na e ta'a-ta'a tala mola aani hiiwalaimolinge, na e ta'a-ta'a loto-maa'inge mola. ⁶ Kie ko meni paalahea mola e ta'a-ta'a God, aana ingeie oto Aamana ahutaka. Ingeie e paine haahie ahutaka, na ko meu-meuri i lalo aaka huni esuie nga taa ko sare asuie mai i laona walumalau.

⁷ Na hunie ahutaka oto ta'ingelu a Kraes e ha'adokie oto aani niinge i sulie manata-diananga ingeie hunikie. ⁸ Mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *E tapolie mo maelonga ingeie, e si tola mauri aada maholo e tahela'i ta'au aana leu e lae oto*

i Lengi, nge e si ha'a-adoa mo iinoni ingeie aani niinge. *Sam 68:18*

⁹ ?Ha'alaa, nga taa ni lo'onga'inge aana “E tahela'i”? Lo'onga'inge aana mola uri hola'ina'o e siho mai laona walumalau aaela ienini. ¹⁰ Oto iini nge e siho mai ngeena, e tahela'i lo'u mola ta'au i Lengi. E tahela'i ta'au lo'u liutaa aana ta'ena nga leu ta'au i Lengi, na ko ii'o oto ta'au uri hunie ke aalaha haahie ta'ena nga ola. ¹¹ Na ingeie oto e niie mo niinge hunie soihaada'inge ingeie, aana e lio hilisie nga mo iini huni ne'i hurula'aa, na nga mo iini huni ne'i propet, na nga mo iini huni taroha'inie Tataroha Diana, na nga mo iini huni lio i sulie soihaada'inge, na nga mo iini huni ha'a-uusulie mwala. ¹² E asuie urine hunie ahutana mwala maa'i ingeie ke mani ii'o aakau huni pe'i-pe'ire hailiu, na hunie sapena Kraes ke a'aila'a. ¹³ Aana saena hunie kie ke ne'ie ta'a-ta'a iinoni aena aana kie mani hiiwalaimoli aana Kalena God, na kie mani sai diana aana. Na hunie kie ke ne'i rato aana tolahana Kraes, na hunie kie ke ha'a-ahue ta'ena nga tolaha nge kire ka'a sada ue i sulie tolahana.

¹⁴ Oto kie sa'a ii'o ike lo'u mala mo mwela nge kire sai oolisie hiiwalaimolinge ikire tarau aana kire ko pwaarongo i sulie ta'ena nga ha'a-uusuli nge ko eeroa mwala pe'ie mo pwelonga ikire takoie mo tala aaela. Mo mwela urine, kire urihana mo naho nge ooru ko ooruhe'ini'i heiliu. ¹⁵ Ta'e ikie, aana kie manata diana hunie mwala, kie ke ere mola aana walaimolinge. Urine kie ke paine mola pe'ie ta'e-ta'ena nga tolaha diana, na kie ke lado to'ohuu pe'ie a Kraes. Ingeie oto pwauke nge kie mani lado aana, ¹⁶ na ingeie oto

ko konie ta'ena nga sasarai ola aana tohungana leu talana, na ko hele ma'uta'a aana mei sape ngeena. Oto maholo mo sasarai ola aana ko esu diana aana mo eu'esunge hai aaopa'i ikire, nge mo ladoha kei a'aila'a na kire sai pe'ie lo'u ngaeta mo sasarai ola. Oto ahutana mei sape laku ngeena kei awaa, na kei lae pe'i peine lo'u, na kei honu mola aana manata-diananga.

Mauringe Haalu Aana Kraes E Aaopa Lo'u Liutaa Mwaanie Mauringe Lalahu'e

¹⁷ Aana satana Aalaha, no ko unue oto huni'omu uri omu ke su'uri ii'o lo'u mala mwala nge kire ka'a hiiwalaimoli ike aana God. Mo lo'onga'inge ikire mo ola mwaakule mola.

¹⁸ Saeda e rodohono oto to'ohuu, na kire ka'a saie ike nga ta'a-ta'a mei ola. Kire ii'o ha'ataulie mau-meuringe to'ohuu nge a God e niie, aena aana kire tohungai pu'o, na kire ii'o ni saehaunge oto mola. ¹⁹ Kire ka'a tohungai sai masa ike, na kire ko talei deu ta'ewau mola, na kire saeto'o aana mola ta'ena nga mo tolahai ola aaela.

²⁰ Ta'e ha'ananaulemiu i sulie a Kraes e ka'a lae ike aana mo tolahai ola urine. ²¹ A Jisas oto walaimolinge, na omu rongo diana aana oto mo laladonga i sulie, na ha'ananaulemiu e lae oto aana mo ola to'ohuu i sulie. ²² Oto omu ke toli'aasie oto tolahai ola aaela lalahu'e nge omu lae-lae i sulie ka'u aana mau-meuringe lalahu'e i'omu. Aana tolahai ola ngeena e sai waeli'omu mola, aana ko heri hunie mola aaelanga, na mo heri-huninge ngeena kire ko ha'apweu'omu oto to'ohuu. ²³ Lo'onga'inge i'omu na manatamiu ke tohungai ne'i ola haalu oto. ²⁴ Na omu ke ii'o oto

aana tolaha haalu nge a God e asuie huni lae i sulie tolachana maraana. Omu kei ii'o urine, nge omu ke si haata'inie mau-meuringe to'ohuu nge e oodota'i na e maa'i.

²⁵ Oto omu ke toli'aasie tolachai ola ni eeronga, na omu ke mani ere to'ohuu mola huni'omu heiliu, aena aana ahutaka kie mani ne'i sasarai ola mola aana ta'a-ta'a mei sape. ²⁶ Mala uri o ko saewasu, mwaanie o toitoliaasie saewasunge i'oe e da o esuie nga mei ola aaela.† Na mwaanie omu sae-saewasu lae hule aana sato kei suu aana hai dinge ngeena. ²⁷ Mala uri o ko saewasu tewa urine, nge o ko taha maa hunie a Pwelu Eero-eero ke waelie mau-meuringe i'oe. ²⁸ A tei iinoni ko peli-peli, ke toli'aasie oto tolachai ola aaela ngeena na ke aehotaa lo'u asunge diana. Ke asuie nga mo ola diana aana nimana, hunie ke to'o aana mo ola huni pe'ie mo iini kire maitale.

²⁹ Omu ke su'uri unu-unue mo wala aaela, ta'e omu ke unu-unue mo wala nge kire malisine maholo ngeena huni pe'ie mwala. Aana taungei erenga urine, e sai ha'adiana'aa mo iini nge kire ko rongoa. ³⁰ Omu ke su'uri ha'asaehuu'aa Li'oa Maa'i a God, iini nge a God e niie namiu domana uri nga ha'a-ara huni haata'inie uri ingeie e to'o aamiu, na uri aana Dinge Ooreta kei luhesi'omu ta'ingelu mwaanie ooraha'aa. ³¹ Omu

† **4:26** 4:26 Ngaeta mo maholo kie ko saewasu e ka'a ne'i ooraha'aa ike. Mala uri kie ko saewasulie mei ola e tata'ala na e uure honosie tolachana a God, na kie ka'a oolisie aelanga ngeena pe'ie mei ne'isaenga takalo, nge e ka'a ne'i ooraha'aa ike eena. A Jisas e ka'a kele ooraha'aa ike aana nga ta'a-ta'a maholo, ta'e Mak 3:5 e unue a Jisas maraana na e saewasulie mo Parise aena aana saeda e hau mola.

ke toli'aasie ta'e-ta'ena nga tolaha'i ola ni looha'i roro'anga, na ni ngiduupunge, na ni saewasunge. Na omu ke toli'aasie ta'ena nga teanga aaela, na ni eeronga huni waelie nga iini, na omu ke toli'aasie no'one ta'ena nga mei hiinge huni waelie ngaeta iinoni. ³² Ta'e omu ke to'o aana mei saemamae na omu ke aamasi'omu heiliu, na omu ke sae'aasi hunie ta'ena nga iinoni mala a God ko sae-sae'aasi huni'omu i tehula'ana a Kraes.

5

Kie Ke Ii'o Oodota'i

Aana Ikie Mwala Aana Raa-raa

¹ Mala mo mwela ko heimaanie mo aamada, nge i'omu no'one omu ke haimaanie Aamamiu i Lengi, nge e tohungai manata diana hiito'o huni'omu. ² Manata-diananga oto ke paine i laona mau-meuringe i'omu, mala a Kraes e manata diana hunikie na e toli'aasie maraana hunie ke mae honotaka. Maenga ingeie hunikie e urihana nga uunu-olanga huni ta'aasie ooraha'aa ikie, na a God e ilenimwa'e oto liutaa haahie, mala iinoni ko ilenimwa'e haahie dango wau-wesu nge e tohungai wesu mangoni. ³ Oto aeni-olanga pe'ie nga iinoni, wa ta'ena nga masinge lo'u urine, wa saehanalilana to'o-to'olana ngaeta mwala, e ka'a tohungai adongamiu ike. Omu ke ii'o ha'ataulie mola ta'ena nga ola urine, hule aana nga iini ka'a sai kele siho aamiu aana nga mei ola urine, aana i'omu mo iinoni a God. ⁴ Na e ka'a adona ike no'one uri omu ke talei unu-unue mo wala aaela, wa mo erenga ni pweu, wa mo ha'a-eeronga aaela. Ta'e nga taa e malisine

uri omu ke ere i sulie oto, huni paalahea mola a God. ⁵ I'omu, omu saie oto maraamiu uri mwala nge kire ko talei deu ta'ewau mola pe'ie ta'ena nga iinoni, na kire ko lae pe'i esuie mola ta'ena nga ola aaela urine, kire ka'a to'o aana ike nga leu talada i laona mauringe nge a Kraes na a God kirerue ko aalaha haahie. Na e urine no'one hunie mo iini nge kire ko talei sae-saehanalie mola to'o-to'olana ngaeta mwala, aana mo iini urine kire ko paloa mola mo god eero-eero ni ngeena.

⁶ Omu ke su'uri toli'aasie nga iini ke ha'apweu'omu uri mo ola ngeena kire koho mola, aana a God kei saewasulie mwala nge kire ka'a sai tola i sulie, na kei ha'aloire haahie kire ko esuie mo ola urine. ⁷ Oto omu ke su'uri tekuhie mwala urine. ⁸ Hola'ina'o i'omu maraamiu omu o'o'o ka'u no'one i laona rodohono, ta'e aena aana omu ne'i iinoni oto a Aalaha, oto omu ii'o oto i laona raa-raa. Oto omu ke dau diana oto mala mwela aana raa-raa, ⁹ aena aana tolachana raa-raa nge e sai da ta'ena nga ola ke lae diana, na ke oodo, na ke to'ohuu. ¹⁰ Na omu ke dau aahonga huni lio saie walu ola nge a Aalaha e saeto'o aani. ¹¹ Omu ke su'uri esuie mo ola aana rodohono nge kire ne'i ola aaela. Ta'e omu ke haata'inie mola aana mwala uri tolachai ola ngeena e ka'a koho ike. ¹² Walu ola nge kira haitohe kire ko esu mumuni eeni, ma'alana uri kie ke ere lo'u i sulie, ta'e e ne'i ola ni masanga oto ni ngeena. ¹³ Ta'e maholo raa-raa ko sinelie nga mei ola, nge mwala ke si lio saie mei ola ngeena e uri taa, aana raa-raa e si haata'inie oto. ¹⁴ Oto omu ke ha'a-ha'asinelie mwala aana

tolahai ola diana hunie kire ke haimaani'omu na kire ke aali'u lo'u mwaanie rodohono hunie kire ke ne'ie raa-raa oto no'one mala i'omu. Aena urine ka'u nga iini e ere uuri, "Omu ke lio oto, mo iini omu sai ma'ahu. Omu ke lio oto mwaanie maenga, hunie a Kraes ke si raangi'omu."

¹⁵ Oto omu ke lio talamiu aana ii'onga i'omu. Omu ke su'uri o'o'o oto mola mala mwala e pu'osasu, ta'e omu ke ii'o oto mala mwala e saenanau. ¹⁶ Omu ke asu diana aana ahutana mo kele maholoi sato omu to'o aani ngeena, aena aana maholo ienini, maholo oto aana aaelanga ni ngeena. ¹⁷ Omu ke su'uri pweu, ta'e omu ke lio saie nga taa nge a Aalaha e saeto'o aana omu ke asuie. ¹⁸ Mwaanie omu ha'apweu'omu aana wai ni pweunge, ola e sai waeli'omu, ta'e omu ke honu mola aana Li'oa Maa'i. ¹⁹ Urine maholo omu ko meni loko tararuru, omu ke ha'asusue saemiu heiliu aana omu ko kanalie mo kana maa'i, na mo kana ni lahenga, na mo kana nge Li'oa Maa'i e nii'i mei. Na omu ke kana no'one ni lahea Aalaha aana ahutana saemiu. ²⁰ Na omu ke paalahea God Mama'a tarau haahie ta'ena nga ola aana satana Aalaha ikie a Jisas Kraes.

Poru Na Hu'e Ke Ha'ama'u Hunirerue Hailiu

²¹ Na lo'u aena aana omu meni ne'isae paine aana Kraes, nge omu ke mani deu-deu i sulie ne'isaenga i'omu heiliu oto no'one. ²² I'omu mo hu'e, omu ke dau i sulie ne'isaenga mo poro i'omu oto mala omu sai deu i sulie ne'isaenga Aalaha ikie. ²³ Aana mo poro i'omu, ikire oto kire ko lio i suli'omu mala pwaune iinoni ko lio i sulie sapena, na mala a Kraes no'one ko lio i sulie soihaada'inge nge e ha'a-uurie oto. ²⁴ Na

oto mala soihaada'inge ko lae i sulie a Kraes, oto i'omu mo hu'e, omu ke mwa'e-mwa'e ni lae i sulie mo poro i'omu no'one urine.

²⁵ I'omu mo poro, omu ke manata diana hunie mo hu'e i'omu oto mala a Kraes e manata diana hunie soihaada'inge. Aana e urine ka'u, a Kraes e toli'aasie maraana hunie ke mae huni pe'ie soihaada'inge ²⁶ hunie uri soihaada'inge ke ne'i iinoni maa'i a God. E ha'arere'ara urine aana maholo e lotohire aani wei, aena aana kire hiiwalaimoli aana walana. ²⁷ A Kraes e asuie walu ola urine hunie maholo kei toolea mai soihaada'inge i sapena maraana, uri soihaada'inge ke tohungai lio manikulu'e, na uri e ka'a to'o aana nga ta'a-ta'a kele mei ola ke aaela aana, ta'e ke oodota'i mola ta'ingelu. ²⁸ Oto i'omu mo mwane, e urine no'one, omu ke manata diana hunie mo hu'e i'omu oto mala omu manata diana hunie sapemiu maraamiu. Maholo nga mwane ko manata diana hunie hu'e ingeie, ko manata diana oto no'one hunie maraana. ²⁹ Omu meni saie uri nga ta'a-ta'a iini e sa'a sare waelie ike sapena mola maraana. !Ha'ike! Ta'e nga iini e sai lio i suli diana aana mola sapena pe'i ngeulaa na walu ola lo'u e adona. A Kraes ko lio diana i sulie soihaada'inge urine no'one, ³⁰ na ikie oto mo sasarai ola aana sapena Kraes. ³¹ Leune e sada pe'ie nga taa mo Uusu-uusu Maa'i e unue uuri, *Mwane ke oopa oto mwaanie aamana na nikana, na ke ii'o ruru oto pe'ie hu'e ingeie, na kirerue kei ne'ie oto ta'a-ta'a iinoni.* *Jenesis 2:24* ³² Mei lo'onga'inge kokoro e ii'o mumuni i leune, na nou lio saie uri ko ere ni aalahuunge i sulie a Kraes na soihaada'inge ingeie. ³³ Ta'e mo wala

ngeena e uure no'one huni'omu. Oto ta'e-ta'ena nga poro ke manata diana hunie hu'e ingeie mala ko manata diana hunie sapena maraana, na ta'e-ta'ena nga hu'e ke ha'ama'u aana poro ingeie.

6

Mo Mwela Ke Tola I Suli,

Na Mo Mama'a

Ke Toli Rako Pe'ire

¹ I'omu mo mwela, e tohungai diana uri omu ke tola i sulie mo aamamiu na mo nikemiu, aana ikire oto a Aalaha e ne'ire haahi'omu. ² Eetana nga Ha'atolanga nge haiholota'inge e lae no'one pe'ie, e unue uuri, *O ke ha'ama'u aana aamamu na nikemu,* ³ *hunie walu ola ke si diana huni'o na hunie o ke si ii'o tewa aana walumalau.* *Eksodas 20:12*

⁴ Huni'omu mo mama'a no'one, omu ke toli rako pe'ie mo mwela i'omu na mwaanie omu talei ha'a-ha'asaewasuli'ara. Omu ke lio i suli diana aada mola, na omu ke ha'a-uusulire mola i sulie tolhانا a Aalaha.

Mo Mwane Au'esu Ke Asu Diana, Na Mwaanie Mo Poro Paine

E Ha'ama'usire

⁵ I'omu mo koni-konihe, omu ke tola i sulie mo poro paine i'omu mei welumalau, na omu ke ma'ute'inire pe'i ha'ama'unge aada. Na omu ke tola i sulire oto mala omu ko tola i sulie a Kraes pe'ie mei sae to'ohuu. ⁶ Mwaanie omu totola i sulire mola aana maholo kire ko lio-lio uri hunie omu ke ha'a-olara mola. Ta'e omu ke dau aahonga oto tarau huni esuie nga taa a God

e saeto'o aana, aena aana i'omu mo koni-konihe a Kraes. ⁷ Omu ke ile-ilenimwa'e mola haahie asunge i'omu, aena aana omu ka'a asu ike mola nana mo iinoni, ta'e omu ko esu nana Aalaha ikie. ⁸ Omu ke dau diana urine aana omu saie oto uri Aalaha Paine ikie ngeena ni kei waaie ahutana mo iini ko esu diana, ma'alana nga koni-konihe wa nga iini e ka'a ii'o ike i mamalutana nga iini.

⁹ Na i'omu mo poro paine, i'omu no'one omu ke lulu i sulie tolahai ola diana hunie mo koni-konihe i'omu. Mwaanie omu ha'ama'usire, ta'e omu ke aamasito'o aana uri i'omu na mo koni-konihe i'omu ngeena, omu meni to'o aana mola ta'a-ta'a Aalaha. Na ingeie, e ii'o mola ta'au i Lengi, na e ka'a sai rara haahie ike mola nga iini.

Kie Ke Ooho Honosie

A Pwelu Eero-eero Pe'ie

Mo Reisinge A Li'oa Maa'i

¹⁰ Oto ta'a-ta'a mei ola no ko sare unue lo'u. Omu ke uure ma'uta'a pe'ie a'aila'anga a Aalaha nge omu lado oto pe'ie, aana ingeie oto e to'o aana nanamanga e paine liutaa. ¹¹ Omu ke ho'osie mo talo hai aaopa'i i'omu nge a God e nii'i namiu, hunie omu ke si melisine uure-honosilana mo oala'inge aaela a Pwelu Eero-eero. ¹² Aana kie ka'a ooho ike honosie mo iinoni, ta'e kie ko ooho honosie mo li'oa aaela, na mo aalahanga aana mo li'oa tata'ala, na mo nanamanga aana rodohono, na ta'ena nga iini aana mae a Pwelu Eero-eero. ¹³ Oto omu ke ho'osie mo talo hai aaopa'i nge a God e sai nii'i ngeena. Aana urine nge omu sai uure

honosie maelonga ngeena, ma'alana nga taa lo'u ke lae mai huni seuni'omu. Na omu sai heiseuni mola lai hule i ha'amangolana, na omu sai uure a'aila'a mola tarau. ¹⁴ Oto omu ke uure aakau. Omu ke ho'osie oto walaimolinge mala roroto'oni i'omu, na omu ke to'oni oto haahi'omu aana oodo-oodonga mala to'oni ni oohotaa nge ko kineta'inie sae. ¹⁵ Omu ke ii'o aakau huni taroha'inie Tataroha Diana i sulie hanuelamanga pe'ie a God, aana urine domana uri omu ho'osie oto mo ho'oahaahi'ae i'omu. ¹⁶ Na omu ke hele-hele aana hiiwalaimolinge aana a Jisas mala talo honosie mo oomo aani dunge nge a Pwelu Eero-eero ko uu'ile'ini'i mei. ¹⁷ Omu ke ho'o-ho'osie no'one ha'a-uuringe a God mala paraimaa ni oohotaa haahie pwaumiu, na omu ke hele aana walana God mala omu hele aana naihi nge a Li'oa Maa'i e niie mai. ¹⁸ Na omu ke aarenga'i tarau na omu ke suke aana a God hunie ke pe'i'omu i suli maholo. Na omu ke ii'o aani aarenga'inge aana nanamanga a Li'oa Maa'i. Oto omu ke lio-lio diana, na mwaanie omu toitoli'aasie aarenga'inge tarau talana ahutana mo iinoni a God.

¹⁹ Na omu ke aarenga'i no'one talaku, hunie a God ke niie mo wala huni taroha'ini'i hunieu. Mala uri kei lae urine, nge nou sa'a ma'u ike maholo ne kei taroha'inie Tataroha Diana nge e ii'o mumuni ka'u mwaanie mo iinoni ni welumalau. ²⁰ Ineu i laona nume ni ho'o aana maholo ie aena aana nou taroha'inie Tataroha Diana ngeena mala mwane au'esu oalana a God. Oto omu ke aarenga'i talaku mwaanie uri nou me'u ni taroha'i lo'u.

*Mei Wala Ooreta A Pol**Hunie Mo Epesas*

²¹⁻²² No ko uusunge'inie wau a Tikikas i seemiu hunie ke ha'arongo'omu aana mo ola i suli'emeelu. Ingeie tohungai malahukaelu to'ohuu, aana ingeie ngaeta mwane au'esu diana aana asunge a Aalaha ni ngeena. Oto a Tikikas nge ke si ha'arongo'omu aana mo tataroha i sulieu na ke ha'adodoa saemiu aana walana.

²³ Maeni eesiku maa'i, no ko eitanaie a God Aamaka na Aalaha ikie a Jisas Kraes, hunie ke asuie hanuelamanga, na manata-diananga pe'ie hiiwalaimolinge ke paine lo'u eemiu. ²⁴ Na no ko eitanaie a God no'one uri ke haata'inie hahu'ana manata-diananga ingeie huni'omu, mo iini nge manata-diananga i'omu hunie Aalaha ikie a Jisas Kraes e ka'a sai mou-mou ike aana ta'ena nga maholo.

**Tataroha Diana i Sulie Aalaha Ikie a Jisas
Kraes
The New Testament in the Sa'a language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Sa'a**

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sa'a

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

755c0440-93fa-5020-9311-ff68dce92d1d